

3.2.1./16/I/002

NACIONĀLA UN STARPTAUTISKA MĒROGA PASĀKUMU ĪSTENOŠANA IZGLĪTOJAMO TALANTU
ATTĪSTĪBAI

Vaļņu iela 2, Rīga, LV-1050 tālr. 67350966, e-pasts: info@832.visc.gov.lv

**Latviešu valodas un literatūras 49. olimpiādes uzdevumi 8.–9. klasei
2. posms**

Labdien, jaunieši, 49. latviešu valodas un literatūras olimpiādē!

Olimpiāde veidota no divām daļām:

1. daļā – jautājumi par kultūru, literatūru un valodu,

2. daļā – pārspriedums.

Pirms veic uzdevumus, rūpīgi iepazīsties ar uzdevumu nosacījumiem! Atbildēs, kurās jāieraksta teksts, ievēro pareizrakstību! Atbildēs, kur tas nepieciešams, raksti autora vai citas personības pilnu vārdu un uzvārdu!

Vēlam veiksmi un radošus panākumus!

1. DAĻA

2022. gada kultūras aktualitātes Latvijā (14 punkti)

1. Šis dzejnieks literātu aprindās tiek dēvēts par Ņurbuli. 2022. gadā izdevniecībā „Pētergailis” grāmatā „Ņukucītis un Nē!” iznāk līdz šim nepublicēto pasaku apkopojums.

Uzraksti autora/-es pilnu vārdu un uzvārdu nominatīvā!

Atbilde: _____.

2. Par godu izcila latviešu ainavista 150 gadu jubilejai Latvijas Banka izlaida sudraba piemiņas monētu „Vilhelms Purvītis”. **Norādi monētas grafiskā dizaina autoru/-i!**

Imants Lancmanis

Frančeska Kirke

Aivars Vilipsōns

Maija Tabaka

3. Kurš autors/-e saņēma Latviešu literatūras gada balvas (LaLiGaBa) godalgu nominācijā „Labākais oriģinālliteratūras darbs bērniem”? **Uzraksti autora/-es pilnu vārdu un uzvārdu (1.) un darba nosaukumu (2.)!**

1. Autora/-es vārds uzvārds (nominatīvā): _____.

2. Darba nosaukums: „_____”.

4. Katru gadu 24. jūlijā, dzejnieka dzimšanas dienā, suminot izcilākos bērnu literatūras autorus un māksliniekus, tiek pasniegta Starptautiskā Jāņa Baltvilka balva. **Uzraksti kārtas skaitli ar arābu cipariem, kuru reizi 2022. gada 24. jūlijā šī balva tika pasniegta!**

Atbilde: _____

5. 2022. gadā balvu „Gada jaundarbs dramaturģijā” saņēma izrāde „Frankenšteina komplekss” teātrī “Dirty Deal Teatro”. Izrādes dramaturģi parāda jaunas tendences tekstu veidošanā. **Uzraksti režisora pilnu vārdu un uzvārdu (nominatīvā), kurš pirmo reizi Latvijā izrādes tapšanā izmantoja mākslīgo intelektu!**

Atbilde: _____.

6. 2022. gada 3. oktobrī 155. jubileja tika atzīmēta dzejniekam Eduardam Veidenbaumam, izdevniecībā „Dienas grāmata” tika publicēts rakstnieka Arno Jundzes dzejniekam veltīts romāns. **Uzraksti romāna nosaukumu!**

Atbilde: „_____”.

7. **Norādi, kurā datumā tiek atzīmētas šīs valodas dienas!**

15. oktobris	21. februāris	26. septembris
--------------	---------------	----------------

Starptautiskā dzimtās valodas diena: _____

Valsts valodas diena: _____

Eiropas valodu diena: _____

8. Izdevniecība „Liels un mazs” piedāvā iepazīt jaunākās grāmatas bērniem, dodoties audiopastaigā, sekojot maršruta kartei var noklausīties „Kvadrifrona” aktieru Ances Strazdas, Reiņa Botera, Klāva Meļļa un Āra Matesoviča ieskaņotos stāstus, dzejoļus un skaitāmpantus, kā arī iepazīt tuvāk dažādas _____ vietas. **No dotajiem variantiem izvēlies un uzraksti šīs Rīgas daļas nosaukumu!**

Juglas	Pārdaugavas	Teikas	Ziepniekkalna
--------	-------------	--------	---------------

9. Izdevniecība „Liels un mazs” 2022. gadā saņēma prestižo Starptautiskā _____ bērnu grāmatu tirgus balvu un atzīta par gada labāko bērnu grāmatu izdevēju Eiropā. **No dotajiem variantiem izvēlies un uzraksti šīs vietas nosaukumu!**

Parīzes	Londonas	Boloņas	Frankfurtes
---------	----------	---------	-------------

10. Daugavpils teātrī iestudēta viena no populārām latviešu pasaku lugām, kura ir pirmā profesionālā teātra izrāde bērniem latgaliešu valodā. Izrādes muzikālo ietēru veidojis dejas etnoroka grupas „Laimas muzykanti” vadītājs Artūrs Uškāns. **Uzraksti šīs lugas autora/-es pilnu vārdu un uzvārdu nominatīvā!**

Atbilde: _____.

11. LSM.lv skatītāju balsojumā izrāde „Mēs, roks, sekss un PSRS” ir ieguvusi „Spēlmaņu nakts” balvu kategorijā „Gada izrāde”. **Kurā teātrī šī izrāde iestudēta?**

- Jaunajā Rīgas teātrī
- Liepājas teātrī
- Daugavpils teātrī
- Mihaila Čehova Rīgas Krievu teātrī
- Valmieras Drāmas teātrī

12. 1988. gadā pirmo reizi tika iestudēta rokopera „Lāčplēsis”, kuras komponistam 2022. gadā apritēja 70 gadu. **Uzraksti pilnu komponista vārdu un uzvārdu nominatīvā!**

Atbilde: _____.

13. Starptautiskā kinokritiķu žūrija pagājušā gadā pamanījusi un atzinīgi novērtējusi režisores Lindas Oltes debijas spēlfilmu „_____”.

Jautājumi par dzejoļu krājumu „Netikumīgie” un Luīzes Pastores stāstu „Laimes bērni” (23 punkti)

14. Dzejoļu krājumu „Netikumīgie” veidojis autoru kolektīvs – gan dzejnieki, gan mākslinieki. **Uzraksti krājuma veidotāju vārdam atbilstošu uzvārdu!**

Ēcis	Vērdiņš	Melķe	Ķirķis	Krivade
------	---------	-------	--------	---------

Marija Luīze _____

Agnese _____

Kirils _____

Raimonds _____

Kārlis _____

15. Krājuma dzejoļi ir pamatā „Dirty Deal Teatro” (DDT) izrādei, kuras režisore ir Krista Burāne. Atzīmē šīs izrādes žanru!

- komēdija
- 21. gs. paaudzes stāsts
- dokumentālā dzejas izrāde

16. Dzejoļu krājuma „Netikumīgie” autori, lai labāk izprastu 21. gadsimta pusaudžus, vairākus mēnešus pavadījuši kopā ar kādas Latvijas skolas 8. klases skolēniem. Uzraksti daudzskaitļa nominatīvā vārdu, kādā dzejnieki dēvē spurainos pusaudžus!

Atbilde: _____.

17. Izlasi dzejoļu krājuma „Netikumīgie” fragmentus! Atzīmē, ar kuru latviešu kultūras faktu saistīts dzejoļa fragments!

1. uz konsoles melnajiem vadiem
laiks pelēkus putekļus klāj
caur tumšiem miglas vāliem
kontra teroristi slāj.

- Rūdolfs Blaumanis „Tālavas taurētājs”
- Auseklis „Gaismas pils”
- Eduards Veidenbaums „Kā gulbji balti padebeši iet”

2. Cel, dieviņi, dzelžu sētu
Apkārt skolotāja galdam,
Kaut zinātu odžu vārdus,
Vecos māņus izgaiņātu.

- Andrejs Pumpurs „Lāčplēsis”
- latviešu tautasdziesma
- Māra Zālīte „Meža gulbji”

18. Dzejoļu krājumā savdabīgi savijas skolotāju un skolēnu uzskati, sapņi un sajūtas. Atzīmē dzejoļu fragmentus atbilstoši to izteicējiem – kuri fragmenti attiecas un skolēnu, kuri – uz skolotāju! Iespējamās vairākas atbildes.

Skolēns	Skolotājs
☐ <i>Manā dzīvē ir garlaicīgi</i> ☐ <i>Nebaidieties būt radoši</i> ☐ <i>Es kārtojos tā un kārtojos šitā</i> <i>Es ieēdos cilvēkā – pārtopu citā.</i> ☐ <i>Svētais klusum, vai eksistē dzīve pēc skolas?</i> ☐ <i>Sajust brīvības garšu</i> ☐ <i>Varu ieskrieties vai pat pacelties gaisā ar savu Hesi</i>	☐ <i>Manā dzīvē ir garlaicīgi</i> ☐ <i>Nebaidieties būt radoši</i> ☐ <i>Es kārtojos tā un kārtojos šitā</i> <i>Es ieēdos cilvēkā – pārtopu citā.</i> ☐ <i>Svētais klusum, vai eksistē dzīve pēc skolas?</i> ☐ <i>Sajust brīvības garšu</i> ☐ <i>Varu ieskrieties vai pat pacelties gaisā ar savu Hesi</i>

19. Iekavās norādi skaitli, kurš valodas tēlainās izteiksmes līdzeklis izmantots pasvītrotajās frāzēs!

1. epitets	2. metafora	3. personifikācija	4. salīdzinājums
------------	-------------	--------------------	------------------

Es mētāju kruto, es mētāju breiku –
 Es runājot sļauju un **izsļauju feiku** (____).
 Es uzmetu salto, tad uzmetu skatu [..]

vienmuļas dienas (____) un **dienas** vienmuļas
kā slikti samaisītas kārtis (____)
 debesis nepilngadīgo kolonijas mūra krāsā

ir brīdi jāpaspēlējas ar saviem pirkstiem
 ar ēnām uz sienām
 līdz pienāks mans **laiks**
sniegs man roku
un lūgs uz deju (____)

20. Izlasi dzejas rindas un pēc atslēgvārdiem secini, kuri mācību priekšmeti ir iešifrēti piedāvātajās dzejas rindās!

bioloģija	vēsture	dizains un tehnoloģijas	ģeogrāfija
krievu valoda	sports	literatūra	latviešu valoda

Mācību priekšmets	Dzejas rindas
	<i>atvērumā ievēroju bildi ar haizivi</i>

	<i>Grētai patīk arktisko tuksnešu dzīvnieki un viņa negrib lai tie izmirst bet viņa neko nevar darīt [..] Arāla jūra ir tik nereāli maza, tā ir muldēšana, ka tā ir jūra.</i>
	<i>vairs nezina kas karoja viņš pirmā pasaul's karā</i>
	<i>viņš skumji atminas bāc šodien tas taurētājs</i>
	<i>Es nesaprotu kāpēc frikadelēm vienmēr jābūt apaļām</i>
	<i>Krievu valodā man viena atzīme Jāizlabo tad būšu sekmīgs</i>
	<i>Futbolu paspēlē Un tā Mēs jau visi draudzējamies</i>
	<i>mēs stāstīsim jums par Kronvaldu kam rūpēja valoda sava</i>

21. Izlasi Luīzes Pastores stāsta fragmentus! Tukšajā vietā ieraksti atbilstošā stāsta varoņa vārdu!

Līse	Palma	Vilma	Laime	Brālītis	Krītiņš
------	-------	-------	-------	----------	---------

_____ bija kā neatkarīgo pilotu lidaparāti, kas starp augstāko koku zariem veica neiespējamus piruetes un dzīvībai bīstamus pagriezienus, tomēr reizi dienā bija spiesti atgriezties uz zemes, lai uzpildītu degvielu nākamajam brīvības lidojumam.

Katru reizi, kad pie viņiem atbrauca kāds žurnālists, preses fotogrāfs vai televīzijas ziņu reportieris, _____ uzvedās tā, it kā viņš būtu zaudējis jebkādu interesi par pasauli. It kā viņš nemaz nebūtu tās slavenais piedzīvojumu meklētājs, kādu viņu pazina visā pasaulē!

Re, mūsu _____ no Stokholmas – īsta ziemeļu skaistule, bet mēle tik asa, ka var jebkuram pārgriezt rīkli [..]

Lietusmēteli _____ izskatījās pēc maza, kārna putniņa, kas tramīgi spurdz no zara uz zaru, plivinoties cauri biežajiem liānu aizkariem, pāri koku sakņu čemuriem.

Mana laime ir sekot Laimem... – iesaucās kāda skaista, jauna sieviete, kas stāvēja pie ugunsкура, katlā virumu maisīdama. Tā noteikti bija _____, Aleksandra Laimes sieva.

Mani sauc _____, – spāniski ar sevi iepazīstināja sīciņā, skaistā meitene. Viņai bija mirdzoša āda, smaidīgas acis, līdzeni apgrieztu matu „bļodiņa” un palma līdzīga spuraina zirgaste pašā galvvidū.

22. Novērtē apgalvojumus par Luīzes Pastores stāstu „Laimes bērni”!

Apgalvojums	Jā	Nē
Laime telegrammā sola žurnālistiem atklāt ko sensacionālu.		

Laime savā bibliotēkā labprāt atpūtās ērtā šūpuļkrēslā.		
Laiques izveidotajā maketā attēlota sena civilizācija.		
Laime atbraukušos žurnālistus nosauc par alkatīgiem zvēriem.		
Laime apgalvoja, ka viņa zelta tuvumā neviens nespēj palikt godīgs, tāpēc viņš ne ar vienu nebija draugs.		
Laime, izdurot aci anakondai un aizbaidot to, izglāba virsaiša sievu.		
Laime Velna kalnā bija redzējis aizvēsturisku, ziloņizmēra sliņķi vēl no dinozauru laikiem, kas arī bija mēģinājis rāpties kokos, bet visi koki pārlūza.		
Laime savu meitu Ilzi iesauca par Krītiņu, jo viņa allaž bija bāla kā krīts.		
Laime ekspedīciju atcēla, jo žurnālisti nebija pelnījuši redzēt tos dārgumus, ko glabāja Velna kalns.		
Laime tieši pavasara ekvinokcijā Velna kalna virsotnē atvadās no dzīves.		

23. Luīzes Pastores stāstā Aleksandrs Laime ir dēvēts dažādos vārdos. Kurš no piedāvātajiem vārdiem nav izmantots stāstā?

- dimantu karalis
- lietusmeža dīvainis
- dārgumu pārdevējs
- džungļu bagātnieks
- zelta un dimanta ķēniņš
- čabulītis
- laimes krekliņā dzimušais

Latviešu valodas jautājumi (23 punkti)

Visos uzdevumos izmantoti citāti no Luīzes Pastores stāsta „Laiques bērni”.

24. Izlasi teikumu un izvēlies vārdam *laime* atbilstošāko nozīmi!

„Kāda **laime**, ka tu proti spāņu valodu!”

- Psihisks stāvoklis, ko izraisa saskaņa starp cilvēka vēlēšanos, mērķiem un īstenību.
- Ļoti labvēlīgu apstākļu kopums, kuri parasti sagādās nejauši.
- Zīlēšanā (parasti Jaungada naktī) – nejaušas formas veidojums, kas rodas, ja ielej izkausētu metālu (parasti svinu, alvu) ūdenī.

25. Izraksti no fragmenta visus darbības vārdus, pārveidojot tos nenoteiksmē! Ievēro to secību tekstā!

„Velna kalns pastūma malā lietus mākoņus un izrieza krūtis pretī rīta saulei. Mākoņi vējā plīsa kā izdilušas skrandas.”

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

26. Nosaki izceltajiem vārdiem vārdšķiru!

„Saule ausa strauji, kā steidzoties – un, kā ik rītu, tieši **pulksten** septiņos bija klāt. **Uz** mirkli Velna kalns iekrāsojās **medainā**, kārdinoši zeltainā krāsā **kā** zieds, **kas** pievilina kukaiņus, bet tad strauji apdzisa.”

Vārdšķiras	Tekstā izceltie vārdi				
	Pulksten	Uz	Medainā	Kā	Kas
Lietvārds					
Īpašības vārds					
Darbības vārds					
Apstākļa vārds					
Skaitļa vārds					
Vietniekvārds					
Prievārds					
Saiklis					
Partikula					
Izsaukmes vārds					

27. Nosaki izceltajam vārdu savienojumam visatbilstošāko nozīmi!

„Acumirkli migla izklīda un mans prāts noskaidrojās. Lūk, baumas par zeltu un dimantiem gan droši vien **nebija dūmi bez uguns**. Gan jau šim fantazētājam ir kas slēpjams.”

- Baumas ir neticamas.
- Baumas ir slepenas.
- Baumas ir neskaidras.
- Baumām ir savs cēlonis, pamats.

28. No kuras pilsētas ieradušies Aleksandra Laimes draugi? Uzraksti pilsētas nosaukumu pamatformā! Ievēro to secību tekstā!

„Mēs visus atbraucējus saucam pilsētu vai tautību vārdos. Citādi nevar atcerēties, kurš ir kurš. [...] Atbrauca vien apaļš vācietis, [...] iesaucām viņu par **Janu Berlīneri**. [...] Laimes draugs **Pippo Milano** brauca pie mums pat divreiz gadā. Vienreiz te bija ieradies tāds nāvīgi garlaicīgs **Džons Vašingtons**.”

Atbilde:

1. _____
2. _____
3. _____

29. Kā literārajā valodā saukt Rīgas iedzīvotājus – rīdzinieki vai rīdznieki, vai abējādi?

Atbilde: _____.

30. Izlasi citātu un atzīmē, kāda ir vārda *činčoro* nozīme?

„Krītiņš nopūtās. Pavērusi moskītu tīklu, meitene iztūcējās no sava činčoro [...] Saimniecības būdlapenē ar trim zaru sienām, kur pa dienu bija virtuve, bet naktīs guļamistaba, savos tīklos vēl šūpojās pārējie gulētāji: divi lieli, viens mazs. Uz zemes, čokuriņos cieši sarāvušies, gulēja abi ģimenes sargsuņi.”

- Apmetnis
- Lietusmētēlis
- Guļamtīkls
- Kleita

31. Pie kuras deklinācijas pieder tekstā izceltie lietvārdi?

„Un tagad **zibens** baltie **uguņi** brīdinoši izgaismoja melni satrupušo uzrakstu.”

	Deklinācijas					
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
zibens						
uguņi						

32. Nosaki, kura sintaktiskā konstrukcija ir atdalīta ar numurēto pieturzīmi šajā tekstā!

„Tas ir krāteris, ko uzgāju Velna kalnā. Makets, – Laime, piecēlies kājās,¹ skaidroja. – Krāterī ir milzīgs ezers,² apkārt smiltis – no tīra zelta putekļiem, bet griestos – caurums, pa kuru divas reizes gadā, tieši pavasara un rudens ekvinokcijā,³ iespīd saule. Pirmoreiz, kad tur biju, smiltīs ieraudzīju sīkas cilvēku pēdiņas – ⁴tik mazas kā bērniem.”

Sintaktiskās konstrukcijas	Numurētās pieturzīmes			
	1.	2.	3.	4.
neatkarīga teikuma daļa				
vienlīdzīgi teikuma locekļi				
palīgteikums				
divdabja teiciens				
iespraudums				
apzīmētāja savrupinājums				
apstākļa savrupinājums				

33. Izraksti no teksta fragmenta frazeoloģismu tā, kas dots tekstā!

„Lai izdzīvotu dabā, ir daudz jāklausās, jātur acis vaļā un jāsasakaņojas ar apkārtni, citādi džungļu mute var cilvēku sagremot un izspļaut kā rūgtu zāli.”

Atbilde: _____.

